

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 8 (51)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2014

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 8 (51). — Рівне: РДГУ, 2014. — 181 с.

Збірник наукових праць містить статті Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасної дидактики в контексті вимог інформаційного суспільства», проведеної в Рівненському державному гуманітарному університеті 17-18 жовтня 2013 р., з загальноосвітніх проблем навчання, компетентнісного підходу, розвитку творчого потенціалу особистості, використання сучасних інформаційних засобів на уроках в загальноосвітніх навчальних закладах.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, викладачів та студентів вищих, професійно-технічних і загальноосвітніх навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкорвайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'язнознавства Київського славістичного університету);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 7 від 28.02.2014 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 10.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2014

Процес аналізу своїх дій і вміння заздалегідь продумати їх зміст і порядок виконання тісно пов'язані з найпростішими формами самоконтролю, який передбачає вміння знаходити, виправляти й попереджати помилки в роботі, порівнювати вибір із зразком чи його графічним зображенням. Чим детальніше учень може уявити собі зміст трудових операцій, тим зрозуміліші для нього етапи виготовлення виробу, тим частіше він може здійснювати самоконтроль своїх дій. При цьому слід зазначити, що контролюється не лише остаточний продукт праці, а й усі етапи роботи над ним. Разом з тим контролюючі операції не виділяються спеціально, а об'єднуються з виконавчими.

Здійснення самоконтролю виховує в молодших школярів критичне ставлення до себе, волю й цілеспрямованість, формує вміння долати особисті недоліки, розвиває здібності знаходити шляхи раціонального вирішення всіх трудових завдань у різних ситуаціях.

Політехнічна спрямованість уроків праці посилюється при встановленні міжпредметних зв'язків з іншими дисциплінами, насамперед з математикою, природознавством, образотворчим мистецтвом. Головне в дидактичному процесі – виділяти те спільне, що є в змісті навчальних предметів, і вчити учнів застосовувати на практиці отримані знання й уміння. Установлення міжпредметних зв'язків посилює практичну спрямованість усієї системи початкового навчання, пов'язує набуті дітьми знання з їх практичною діяльністю.

Висновки. Політехнічна освіта має бути невід'ємним елементом загальної середньої освіти. Її необхідність визначається метою освітньої галузі «Технології», яка полягає у створенні умов для формування технічно і технологічно освіченої особистості, підготовленої до життя і активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного суспільства. Уроки трудового навчання в початкових класах мають хороші можливості для забезпечення дітей доступними політехнічними знаннями й уміннями, ознайомлення їх з трудовою діяльністю людей, основами виробництва, технікою, найбільш поширеними професіями.

Створити в учнів уявлення про основи сучасного виробництва можна лише в тому випадку, коли буде забезпечено дидактичний зв'язок між знаннями й уміннями, якими школярі оволодівають у результаті вивчення всіх предметів, під час трудової діяльності й позакласної роботи. Міжпредметні зв'язки дають можливість показати учням «універсальність» політехнічних знань і умінь, «перенесення» й використання їх у нових виробничих умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова освіта. – 2011. – № 18. – С. 5-15.
2. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2012. – С. 296-313.
3. Психологические вопросы трудового воспитания / под ред. В.И. Войтко, В.А. Моляко. – К.: Рад. школа, 1979. – С. 50-63.
4. Рожнев Я.А. Методика трудового обучения с практикумом в учебных мастерских: учеб. пособ. для учащ. пед. училищ / Я.А. Рожнев. – М.: Просвещение, 1988. – С. 7-12, 31-33.
5. Сидоренко В. Політехнічна освіта: сучасне бачення проблеми / В. Сидоренко, О. Калігаєва // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2005. – № 2. – С. 4-7.
6. Шутяк В.Г. Методика трудового навчання в початкових класах: посіб. для студ. педагогічних факультетів / В.Г. Шутяк. – Рівне: РДГУ, 2001. – С. 58-83.
7. Янцур М.С. Теорія трудового навчання: навч. посіб. для студ. напряму підготовки «Технологічна освіта» / М.С. Янцур. – Рівне: РДГУ, 2010. – С. 142-150.

В.Г. ШУТЯК. О ПОЛИТЕХНИЧЕСКОМ ОБРАЗОВАНИИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Резюме. В статье акцентируется на важности политехнического образования в подготовке молодежи к практической деятельности в условиях рыночной экономики, определяются его сущность и содержание для младших школьников, представлены возможности реализации его основных задач на уроках трудового обучения в начальных классах.

Ключевые слова: политехническое образование, политехнические знания и умения, трудовое обучение, младшие школьники.

V.G.SHUTYAK. ABOUT POLYTECHNIC EDUCATION OF YOUNGER PUPILS

The summary. The article notes the importance of polytechnic education in the preparation of youth to the practical activities in the condition of market economy, determines it's essence and content to the younger pupils, shows the possibility of realization it's main tasks on the lessons of Labor Training in primary school.

Key words: polytechnic education, polytechnic knowledge and skills, Labor Training, younger pupils.

Одержано редакцією 13.12.2013 р.

УДК: 37 (091)

І.Г. РИБАЧУК

ДИДАКТИЧНІ ІДЕЇ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ А.С. МАКАРЕНКА

Резюме. У статті проаналізовано основні дидактичні ідеї А. С. Макаренка. Проблеми мети і засобів навчально-виховного процесу у теоретико-методичній спадщині педагога вивірені часом і є співзвучними з вимогами Концепції навчання дітей та молоді в системі освіти сучасної Української держави.

Ключові слова: дидактичні ідеї, навчально-виховний процес, педагогічна майстерність, колектив, професіонал.

Постановка проблеми. Визначаючи актуальні проблеми сучасної дидактики в контексті вимог інформаційного суспільства, педагоги, звичайно, звертаються до її історичних джерел, до поглядів класиків української педагогіки. Вникнемо в досвід видатного педагога – А.С. Макаренка, діяльність якого увібрала в себе кращі досягнення класичної та нової педагогіки. Він розробив техніку педагогічної майстерності, яка не втрачає актуальності і понині.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На цій проблемі зосереджують увагу багато вчених, зокрема Ф.І. Науменко [5, 26-29], вважаючи, що А.С. Макаренко сприймав навчання і виховання як єдиний дидактично організований процес. Ф.І. Науменко довів, що педагог повинен не тільки навчати, а вчити здобувати знання, виховувати прагнення до самовиховання і самоосвіти. Він спонукає вчителів звертатися до дидактичних ідей А.С. Макаренка з метою вдосконалення своєї педагогічної майстерності. Цінними є думки А.С. Макаренка про самовиховання і самоосвіту. У своїй статті «Деякі висновки з мого педагогічного досвіду» [3, 18-35] він наголошував на тому, що навіть за відсутності таланту, можна досягти професійної майстерності, працюючи над собою, А.С. Макаренко вважав, що людина досконало володіє, передусім, тими знаннями, під час опанування яких виявляла самостійність, творче мислення; на основі фактів, їх порівняння, аналізу і синтезу робила узагальнення, висновки; застосовувала набуті знання на практиці. Головною стратегічною лінією світогляду А.С. Макаренка була віра в випереджуючу функцію педагогіки щодо розвитку дитини, підлітка, юнака. Він постійно підкреслював, що справжня педагогіка живиться самим життям.

Формулювання цілей статті. Велике значення в педагогічному досвіді А.С. Макаренка має розробка цілей дидактичного процесу: формування професіонала, патріота, трудівника, колективіста з високим почуттям соціальної відповідальності і дисципліни.

Виклад основного матеріалу. Одним із провідних чинників навчально-виховного процесу в педагогічній системі А.С. Макаренка був колектив, організація якого здійснювалася на основі різновікового принципу (забезпечення передачі досвіду старших поколінь молодшим). Зосередимо увагу на функціональних засадах змодельованого педагогом колективу.

Колектив, за визначенням А.С. Макаренка, є «соціальним організмом, який володіє органами управління і координування, уповноваженнями і, в першу чергу, представляє інтереси колективу і суспільства». [4, 175].

Як підтверджує аналіз проблеми дидактичної ролі колективу в теоретичній і практичній спадщині А.С. Макаренка, розуміння педагогом форми колективної діяльності ґрунтувалося на суто народній (етнічно-національній) основі, загальнолюдській і науковій. Коли читаємо його художні твори, то зосереджуємо увагу на різних об'єднаннях, що за структурою близькі до груп гуртового характеру (різновікові об'єднання), до загалу (загальні збори), громадськості (усі вихованці були охоплені громадською роботою) тощо. Читаючи праці теоретично-методичного характеру, усвідомлюємо, що перед нами постає педагог, який одним із перших у класичній педагогіці обґрунтовує поняття «колектив» і передбачає форми і методи його діяльності. Те, що А.С. Макаренко обґрунтовував це поняття, виходячи із великого загалу «світової єдності трудового людства», засвідчує, що він осмислював цю проблему і як мудрий філософ.

У різних формах об'єднань зустрічаються ознаки примусовості, авторитарності, уповноваження чи добровільного входження людини в ту чи іншу сукупність. Обґрунтовуючи *соціальний принцип* як провідний у цьому контексті, А.С. Макаренко виходив з того, що «... по-перше, соціальна сукупність є дійсно існуюча форма життя людства, по-друге, форма – необхідна (це дано в історичному досвіді), по-третє, це сукупність ... істот мислячих, вчинки яких спрямовуються не простими реакціями. Людина прагне до покращення життя, вона реально переконана в тому, що це покращення можливе лише у певних соціальних умовах. Тому потяг особистості до соціального об'єднання є не лише потяг особи, а і потяг мас, які мають свою історію і, найголовніше, свій історичний розвиток...». [2, 355]

Про роль колективу у навчально-виховному процесі існує багато різних міркувань. Деякі зводяться до того, що виховний вплив колективу не виправдовує себе, а, навпаки, пригнічує особистість, гальмує її розвиток. Можна навіть на сторінках педагогічної преси зустрітися з ідеєю щодо усунення з педагогічної практики колективних форм діяльності школярів як таких, що призводять до заорганізованості; а в центрі уваги має перебувати процес виховання особистості. Особистість дійсно є об'єктом виховання, але якщо враховувати те, що вона сама має реалізувати свої можливості, тобто виконувати функції суб'єкта виховання, то здійснювати цей процес ізольовано від навколишнього (як природного так і соціального) середовища неможливо. Адже моральність людини (основоположний компонент її вихованості) проявляється у її ставленні до навколишнього світу, до людей, серед яких вона живе, до самої себе, що уможливлується лише в процесі спілкування в певному суспільному середовищі. Тобто, якщо зосередити увагу на понятті «колектив», що обґрунтовується на філософській основі, то воно виокремлюється як компонент в структурі загальної спільноти, що забезпечує взаємозв'язок Людини і Світу.

Сутність технології організації колективу А.С. Макаренка полягла в тому, що вона синтезувала всі види діяльності вихованців як у межах школи, так і позашкільну сфери життя вихованців: навчальну, суспільну, культурну, побутову, трудову, клубну тощо. Педагог писав: «У своєму досвіді я прийшов до глибокого переконання, яке було ствержене потім практикою, що безпосереднього переходу від цілого колективу до особи немає, а є тільки перехід посередній через первинний колектив, спеціально організований з педагогічною метою ... Мені здається, що майбутня теорія педагогіки особливу увагу приділить теорії первинного колективу ...». [1, 205]

За період свого педагогічного досвіду А.С. Макаренко проектував первинний колектив і на основі побутових принципів, і за виробничими ознаками, але найкращим варіантом він вибрав первинний колектив, який не охоплював ні класних, ні шкільних інтересів, ні виробничих, а був таким осередком, в який і шкільні, і виробничі інтереси приходили з різних груп. Тобто, він **запропонував варіант, що ґрунтувався на синтезі – інтегрований підхід, який надавав можливість поєднати різні напрями різнобічної діяльності в підструктурному компоненті закладу, різновіковому об'єднанні, зберігши при цьому основоположний принцип сутності навчально-виховного процесу – спадкоємність поколінь, передачу досвіду старших поколінь молодшим.** Педагог дійшов висновку, що колектив, який найбільше нагадує сім'ю – найкращий щодо навчання і виховання, адже в такому випадку уможливується організація взаємин між різними віковими групами колективу: піклування про молодших, повага до старших, товариські стосунки тощо.

Традиційно ж первинним колективом в структурі загальноосвітнього закладу є клас. Оскільки демократичні засади організації його діяльності дозволяють право вибору оптимальних варіантів, то це відображається в моделях закладів різного типу. Зважимо на те, що від того, **як колектив організований і як він функціонує**, залежить якість навчання і сила його виховного впливу. Отже, колектив був, є, і завжди буде важливим інструментом у реалізації навчально-виховного процесу.

Вирізнити підструктури колективу і їхні функції в педагогічному досвіді А.С. Макаренка можна у такий спосіб: сукупність шкільних класів – **навчальна підструктура** – виконує свою основну функцію – навчання; дитячо-юнацькі організації та органи управління створюють **організаторську підструктуру**, здійснюють різні форми суспільно корисної діяльності; основна функція дитячих об'єднань за інтересами – **клубна підструктура** – розвиток індивідуальних здібностей, талантів дітей; трудові об'єднання школярів – **трудова підструктура** – формує відповідні трудові уміння і навички школярів, враховуючи їхню професійну спрямованість; об'єднання спортивно-оздоровчого характеру – **спортивно-оздоровча підструктура** – реалізує функцію оздоровлення та фізичного загартовування вихованців. Регулюючим і координуючим центром діяльності шкільного колективу повинна бути **рада школи**.

На основі виокремлених підструктур колективу і передбачається різноплановість діяльності вихованців: *навчально-пізнавальна, організаторська, клубна, трудова, спортивно-оздоровча* (класичний варіант).

Навчально-виховний процес в колективі А.С.Макаренка розглядав як метод, спільний для всіх і який у той же час дає можливість розвиватися кожному. Теорія педагогічного колективу, розроблена і втілена в життя А.С. Макаренком, і сьогодні допомагає оновити дидактичну роботу в закладах освіти. Модель учнівського колективу, створена А.С. Макаренком, є унікальною. Це колектив, який виник на основі спільної діяльності і цілей, чіткої демократії життя дітей.

Важливими компонентами педагогічної діяльності були взаємовідносини вчителів і учнів. Особливого значення надавалося педагогічному такту як вияву поваги і любові до учнів, ввічливості, довіри, доброзичливості, щирості, витримці і вмінню застосовувати до учнів найдоцільніші засоби педагогічного впливу.

Цінним уроком для нас є висновок видатного педагога про гуманізм у навчально-виховному процесі, який полягає у відповідальності, повсякденній реальній роботі зі створення нормальних умов для здорового побуту, навчання, праці, освоєння професії, фізичного зростання і духовного росту дитини. А.С. Макаренко вважав, що гуманізм і демократизм керівників виховних закладів повинен виявлятися справжнім піклуванням про дітей. Такі якості і в сучасних умовах сприяють реалізації педагогіки співробітництва, спрямованої на формування високогуманних відносин між суб'єктами педагогічного процесу.

А.С. Макаренко підкреслював значення гри як методу навчання і виховання. Він стверджував, що в хорошій грі є робоче зусилля і зусилля думки. Та гра доцільна, в якій дитина діє активно, самостійно мислить, будує, комбінує – переборює труднощі. Це споріднює гру з працею і робить її засобом підготовки праці.

А.С. Макаренко дав глибокий аналіз психології гри, показав, що гра – осмислене діяльність, а радість гри – «радість творчача», «радість перемоги». Дитяча організація має бути пронизана грою, тому що у дітей завжди є потреба в грі і ці потреби необхідно задовольнити. Він відмічав, що яка дитина в грі, такою вона буде і в житті, коли виросте. А.С. Макаренко вважав, що саме в процесі гри можна помітити у дітей перші прояви задатків до організаторських здібностей і саме через ігрову діяльність природно і повно розкрити їх таланти.

Висновки. Теоретико-методична спадщина А.С. Макаренка пронизана глибокою вірою у можливість його вихованців. Він вважав, що педагогам необхідно не виховувати ідеал, а створити такі умови для здійснення навчально-виховного процесу, за яких дитина сама буде прагнути до досконалості. Дидактичні ідеї педагога і в наш час спонукають до різноманітності поглядів, до пошуку, дискусії, а це означає, що вони є актуальними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Макаренко А.С. Методика виховної роботи / А.С. Макаренко. – К.: Рад. школа, 1980. – С. 205.
2. Макаренко А.С. Цель воспитания: соч. в 7 т. / А.С. Макаренко. – М., 1951. – Т. 5. – С. 355.
3. Макаренко А.С. О воспитании молодежи: Сборник избранных педагогических произведений / под общ. ред. Г.С. Макаренко. – М., 1951. – С. 18-35.
4. Макаренко А.С. Педагогические соч.: Т. 8. / А.С. Макаренко, А.А. Фролов, М.Ю. Гордин, М.Д. Виноградова. – М., 1983-1986. – Т. 1. – С. 175.
5. Науменко Ф.И. А.С. Макаренко как дидакт / Ф.И. Науменко. – К.: Рад. школа, 1967. – №3. – С. 26-29.

6. Петровский А.В. Психология: словарь / А.В. Петровский, М.Г. Ярошевский. – М.: Полит. издат., 1990. – С. 166.

И.Г. РЫБАЧУК. ДИДАКТИЧЕСКИЕ ИДЕИ В ПЕДАГОГИЧЕСКОМ НАСЛЕДИИ А.С. МАКАРЕНКО

Резюме. В статье проанализированы основные дидактические идеи А.С. Макаренко. Проблема цели и средств учебно-воспитательного процесса в теоретико-методическом наследии педагога выверенная временем и является созвучной с требованиями Концепции обучения детей и молодежи в системе образования современного Украинского государства.

Ключевые слова: дидактические идеи, учебно-воспитательный процесс, педагогическое мастерство, коллектив, профессионал.

I.G. RYBACHUK. TEACHING IDEAS IN PEDAGOGICAL LEGACY OF MAKARENKO

The summary. The article analyzes the main teaching ideas of Makarenko. The problem of means and ends of the educational process in the theoretical and methodological heritage educator tested by time and consistent with the requirements of the concept of teaching children and young people in the education system of modern Ukrainian state.

Key words: teaching ideas and educational process, pedagogical skills, team, professional.

Одержано редакцією 08.01.2014 р.

УДК: 378.147:331.45

О.С. ТИМОЩУК

ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Резюме. У статті визначено та обґрунтовано зміст підготовки вчителів технологій у галузі охорони праці. Запропоновані шляхи оптимізації змісту працезахоронної підготовки майбутніх вчителів технологій.

Ключові слова: підготовка вчителів технологій у галузі охорони праці, зміст навчання, основи охорони праці, охорона праці в галузі.

Постановка проблеми. Державна система освіти – головне джерело накопичення науково-інтелектуального потенціалу суспільства. Ключову позицію у цьому процесі займає вчитель. Підготовка висококваліфікованого працівника галузі освіти є пріоритетним та найважливішим напрямом розвитку кожної країни. Таке становище вимагає комплексних досліджень у сфері професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів, оптимізації форм, методів та змісту їх навчання.

Зміст навчання майбутнього фахівця у традиційній педагогіці визначається як сукупність систематизованих знань, умінь і навичок, поглядів і переконань, а також певний рівень розвитку пізнавальних сил і практичної підготовки, що досягається в результаті навчально-виховної роботи [3; 5].

Варто підкреслити, що зміст підготовки, як педагогічна категорія вимагає постійного оновлення та синхронізації відповідно до умов науково-технічного, інформаційного, соціокультурного розвитку суспільства.

Доречно відмітити, що основна мета освітньої галузі "Технологія" полягає у формуванні технічно, технологічно освіченої особистості, підготовленої до життя та активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства, життєво необхідних знань, умінь і навичок ведення домашнього господарства і сімейної економіки, основних компонентів інформаційної культури учнів, забезпеченні умов для їх професійного самовизначення, виробленні в них навичок творчої діяльності, вихованні культури праці, здійсненні допрофесійної та професійної підготовки за їх бажанням і з урахуванням індивідуальних можливостей [3]. Тому удосконалення підготовки вчителя технологій є одним із найважливіших завдань світового науково-педагогічного співтовариства.

Аналіз останніх наукових досліджень. У різні часи дослідження проблем підготовки майбутнього вчителя технологій (трудового навчання) висвітлювалися у працях В. Андріяшина, П. Атутова, Я. Батишева, І. Волощука, А. Вихруща, О. Гедвіло, В. Гетги, Р. Гуревича, В. Гусєва, П. Дмитренка, Н. Кардаш, О. Коберника, В. Кузьменка, В. Курок, В. Мадзігона, Л. Оршанського, В. Полякова Г. Разумної, Л. Савки, В. Сидоренка, М. Скаткіна, В. Стешенка, Г. Терещука, В. Титаренко, О. Торубари, Д. Тхоржевського, В. Харламенка, В. Юрженка, М. Янцура та інші.

Значна кількість науково-педагогічних досліджень приділялася удосконаленню загальнотехнічної, графічної, конструкторської, підготовки вчителя технологій, формуванню технічного мислення, культури праці, навичок використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій, здійсненню профорієнтаційної роботи, однак практично не вивчалася питання змісту працезахоронної діяльності майбутнього фахівця технологічної освіти.

Мета статті – визначення і обґрунтування змісту підготовки майбутніх вчителів технологій у галузі охорони праці. **Завдання** – визначити зміст працезахоронної підготовки майбутніх вчителів технологій, а також обґрунтувати шляхи його удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Національні програми «діти України» та «Освіта» (Україна ХХІ століття), «Національна доктрина розвитку освіти» «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» одним із головних завдань закладів освіти визначають збереження і зміцнення фізичного, психічного, соціального та морального здоров'я школярів, формування в них умінь і навичок власного здоров'язбереження.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
<i>Васьківська Г.О.</i> Людиноцентризм як домінанта формування у старшокласників системи знань про людину.	4
<i>Кондрашова Л.В.</i> Здоров'язберігаючий аспект навчання як актуальна проблема сучасної дидактики.	8
<i>Тадеев П.О., Борисюк Л.Р.</i> Вітчизняні та зарубіжні концепції обдарованості: порівняльний аналіз.	12
<i>Петрук Л.П.</i> Становлення і розвиток проблемного навчання у педагогіці.	15
<i>Галатюк Ю.М.</i> Творча та інформаційна функції навчання у контексті сучасної освітньої парадигми.	18
<i>Байкачова К.В.</i> Моральне виховання як психолого-педагогічна проблема: історичний аспект.	21
<i>Ваколюк А.М.</i> Теоретико-прикладні засади розвитку фізичної культури.	24
<i>Васьківський М.В.</i> Професійне самовизначення старшокласників: ціннісно-орієнтований підхід.	27
<i>Вербець ВВ.</i> Ризики ескалації соціально-психологічного дискомфорту особистості.	30
<i>Глінчук Ю.О.</i> Аспекти охорони праці при використанні інформаційних технологій у освітньому середовищі.	34
<i>Грицюта О.Ф.</i> Важливість закладів відпочинку християнської орієнтації для розвитку особистості підлітка.	38
<i>Дем'янчук В.А., Риженко І.М., Чабан В.Й.</i> Культура безпеки людини – безпека суспільства в ХХІ столітті.	42
<i>Коваль В.В.</i> Вікові особливості фізичного виховання учнів у закладах професійно-технічної освіти України.	46
<i>Косарева О.І.</i> Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю: причини виникнення та шляхи корекції.	51
<i>Левчук (Тимочко) І.Б.</i> Теоретичний аналіз проблеми просвітницько-громадської діяльності православних братств Волині (2 пол. ХІХ – початку ХХ ст.).	54
<i>Листопад О.А.</i> Проблема діагностування творчого потенціалу у дітей у Західній Європі і США.	58
<i>Мишкарьова С.В.</i> Організаційні засади діяльності Братства православних богословів у Польщі (1934-1938 рр.).	62
<i>Нечипорук Л.І.</i> Випереджуюча освіта як основа гармонійного соціоприродного розвитку суспільства ХХІ століття.	65
<i>Оксенюк О.В.</i> Особливості формування громадянської компетентності в учнів (досвід Рівненської української гімназії).	68
<i>Павлюк Г.С., Безкоровайна О.В.</i> Інтерактивні форми та методи виховання гуманності в дітей молодшого шкільного віку у контексті розвитку культури спілкування.	71
<i>Пелех Л.Р.</i> Особливості взаємовідносин суб'єктів ціннісно-зорієнтованого підходу в навчально-виховному процесі (Україно-Польський досвід).	74
<i>Світельська-Дірко С.В.</i> Виховання відповідальності учнів молодших класів засобами казки в творчості В.О. Сухомлинського.	78
<i>Стельмашук Ж.Г.</i> Дисциплінованість особистості школяра: до проблеми термінології.	81
<i>Стихун Л.П., Стихун Н.В.</i> Використання елементів театрального мистецтва у сучасній педагогічній практиці загальноосвітніх шкіл.	84
<i>Суботюк В.І.</i> Науково-методичні засади екологічного виховання молодших школярів у світлі вимог інформаційного суспільства.	88
<i>Трохимчук І.М.</i> Система екологічного виховання учнів основної школи в сучасних умовах.	91
<i>Ціпан Т.С.</i> Формування ціннісного ставлення підлітків до держави в умовах дитячо-юнацьких об'єднань.	95
<i>Чорноус В.П.</i> Творчість особистості у дискурсі практичної психології.	99
<i>Янцур М.С.</i> Профорієнтаційна компетентність учнів основної школи, яка формується в процесі трудового навчання.	101
<i>Біляковська О.О.</i> Модифікація оцінювання у новітньому форматі уроку.	106
<i>Волкова В.В.</i> Компетентнісний підхід у навчанні міжкультурної комунікації іноземною мовою.	108
<i>Галатюк М.Ю.</i> Навчально-пізнавальна компетентність старшокласників крізь призму системного і діяльнісного підходів до процесу едукції.	112
<i>Гнедко Н.М.</i> Дидактичні основи використання засобів віртуальної наочності на уроках української мови та літератури.	115
<i>Гринькова Н.М.</i> Дидактичний аспект організаційних форм і методів театральної педагогіки.	120
<i>Дереза І.С.</i> Взаємозв'язок навчання і самоосвітньої діяльності в професійному саморозвитку студентів.	124
<i>Дмитришина Н.М.</i> Генетична площина актуальних проблем дидактики у світлі чернечого виховання на теренах Західної України (30-ті рр. ХХ ст.).	127
<i>Жулаєва В.О.</i> Забезпечення валідності й надійності тестів протягом життєвого циклу.	129
<i>Косянчук С.В.</i> Формування ціннісно-сміслових орієнтацій старшокласників в умовах особистісно-орієнтованого навчання.	132
<i>Лопатинська І.С.</i> Емоційно сприятливе середовище як умова результативності вивчення іноземної мови учнями.	136
<i>Мандрик Н.В.</i> До проблеми сучасного уроку української мови.	139
<i>Просенюк А.І.</i> Взаємодія дошкільних навчальних закладів та сім'ї в процесі впровадження особистісно розвивального вектору навчання.	142
<i>Рябовол Л.Т.</i> Правові предметні компетенції як показники профільної правової предметної компетентності (критерії визначення рівнів сформованості).	145
<i>Шутяк В.Г.</i> Про політехнічну освіту молодших школярів.	150

<i>Рибачук І.Г.</i> Дидактичні ідеї в педагогічній спадщині А.С. Макаренка.	153
<i>Тимощук О.С.</i> Зміст підготовки майбутніх вчителів технологій у галузі охорони праці.	156
<i>Войтович О.П., Сергієнко В.П., Войтович І.С.</i> Створення та використання навчальних ВІКІ-ресурсів з природничих дисциплін.	159
<i>Совгар О.М.</i> Постаць Ю. Романчука в історико-педагогічних працях.	165
<i>Приймак О.П.</i> Формування загальнонавчальних умінь та навичок у першокласників на уроках математики ..	168
<i>Маланюк М.М.</i> Модель розвитку творчих математичних здібностей учнів ліцею засобами інформаційних технологій.	171
<i>Шевчук О.А.</i> Мотивація ведення безпечного, тверезого, здорового способів життя в процесі вивчення дисципліни «БЖД».	175
<i>Відомості про авторів.</i>	178